

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL TYRIMO SEIMO KONTROLIERIAUS INICIATYVA

2022-07-18 Nr. 4D-2021/2-1442
Vilnius

TYRIMO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2021-11-30 sprendimu Nr. 4D-2021/2-1442, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 13 straipsnio 3 dalimi, savo iniciatyva pradėjo tyrimą dėl Vilniaus miesto savivaldybės (toliau vadinama – Savivaldybė) galimai netinkamos veiklos (neveikimo), vykdant jai priskirtas funkcijas, susijusias su papildomos piniginės socialinės paramos bei paramos būstui išsinuomoti, kitos socialinės pagalbos teikimu / neteikimu vienišam asmeniui su negalia, dėl Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (netinkamo veikimo, neveikimo), susijusių su teisėkūros iniciatyvomis nustatant papildomos socialinės paramos skyrimo iš savivaldybės biudžeto tvarką, priimant sprendimus dėl savivaldybės būsto ir socialinio būsto fondo sudarymo, būsto suteikimo tvarkos ir nuomos mokesčio dydžio priėmimo („Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo [toliau citatose ir tekste vadinama – VSI] 6 straipsnio 43 punktas, 7 straipsnio 9 punktas, 16 straipsnio 2 dalies 31, 38 punktai, 29 straipsnio 8 dalies 1, 3, 5 punktai, 30 straipsnio 2 dalies 1, 6 punktai, 32¹ straipsnio 2 dalies 4, 5 punktai; Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme [toliau citatose ir tekste vadinama – PPI], Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatyme“ (toliau citatose ir tekste vadinama – PBI).

Šiuo atveju Seimo kontrolierė tyrimą pradėjo atsižvelgusi į tai, jog Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigoje 2021-09-29 buvo gautas vienišo asmens (A. B.), turinčio negalią (toliau vadinama – Pareiškėjas; *vardas, pavardė žinomi*), skundas Nr. 4D-2021/2-1225 (toliau vadinama – Skundas) dėl Savivaldybės pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su socialinės paramos teikimu.

1.1. Susipažinusi su Skundo ir jo priedų (Savivaldybės atsakymų) turiniu, įvertinusi tai, kad Pareiškėjui nesutinkant su Savivaldybės administracijos individualiu administraciniu sprendimu dėl paramos (piniginės, socialinio būsto) neskyrimo išvelgtinas ginčas dėl teisės, kurių Seimo kontrolieriai nesprensdžia, taip pat Seimo kontrolieriai nenagrinėja skundų dėl savivaldybių tarybų veiklos, atsižvelgusi į Pareiškėjo Skunde nurodytas aplinkybes bei jo argumentus dėl Savivaldybės tarybos priimtų teisės aktų galimų trūkumų, prieštaravimo aukštesnės teisinės galios teisės aktams, Seimo kontrolierė priėmė sprendimą kreiptis į Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministeriją (toliau vadinama – Ministerija), kuriai pavesta formuoti valstybės politiką piniginės socialinės paramos srityje, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą, rengti ir teikti Vyriausybei teisės aktų projektus dėl piniginės socialinės paramos sistemos (socialinių pašalpų ir kompensacijų nepasiturintiems gyventojams ir kt.) funkcionavimo, reguliavimo ir tobulinimo, analizuoti piniginės socialinės paramos sistemos būklę, rengti ir teikti metodinę pagalbą savivaldybėms dėl jos įgyvendinimo. Ministerijos buvo prašoma atidžiai išnagrinėti Pareiškėjo Skunde nurodytas aplinkybes ir teisės aktų nustatyta tvarka bei terminais pateikti jam motyvuotą atsakymą, kartu ir pareikšti nuomonę dėl Pareiškėjo pastabų socialinės paramos teikimo klausimais.

Ministerija, atsakydama Pareiškėjui ir Seimo kontrolieriui, pateikė motyvuotą nuomonę:

„Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2020-08-26 sprendimu Nr. 1-632 patvirtinto Vienkartinių, tikslių, sąlyginių ir periodinių pašalpų skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašo [toliau citatose ir tekste vadinama – Aprašas] nuostatos, kuriomis, apskaičiuojant pajamas papildomai socialinei paramai (vienkartinėi, tikslinei, periodinei, sąlyginei pašalpai) gauti, į pajamas įskaitoma socialinė pašalpa, prieštarauja PPI 3 straipsnyje įtvirtintiems piniginės socialinės paramos teikimo principams, nustato neproporcingas socialinės paramos skyrimo ir mokėjimo sąlygas bei sudaro prielaidas pasunkinti asmens galimybes gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia. Taip pat manytina, netikslinga apsiriboti, kad, vadovaujantis minėtu Aprašu, išimties tvarka tikslinė, periodinė ar sąlyginė pašalpa gali būti skiriama vieną kartą per metus [...]. Siekiant racionalaus savivaldybių biudžetų panaudojimo, siūlytina įvertinti, ar nustatyto dydžio parama yra adekvati, t. y. proporcinga tam tikrai problemai spręsti ir turės įtakos veiksmingiems pokyčiams. [...] pakartotinai įvertinti Pareiškėjo situaciją ir rasti būdų jam padėti“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

Pirmiau nurodyta Pareiškėjo, Savivaldybės administracijos, Ministerijos pateikta informacija sudarė prielaidas kilti Seimo kontrolierės abejonoms, kad Savivaldybės administracija, sprendama klausimą dėl piniginės socialinės paramos skyrimo Pareiškėjui (vienišam asmeniui su negalia), galimai ir kitiems Savivaldybės gyventojams, kuriems reikalinga parama, Savivaldybės (ne socialinio) būsto skyrimo Pareiškėjui ir šio būsto nuomos mokesčio dydžio nustatymo, netinkamai taikė su tuo susijusius teisės aktus, imdamasi teisėkūros iniciatyvos *inter alia* socialinės paramos (piniginės, socialinio būsto) srityje, neatsižvelgė į Lietuvos Respublikos Konstitucijos; Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau citatose ir tekste vadinama – Chartija), Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau citatose ir tekste vadinama – Konvencija) nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimus (išaiškinimus), kuriais yra išreiškiama valstybės socialinė orientacija, žmogaus orumo, kaip Konstitucinės vertybės, apsauga, kad Savivaldybė, naudodamasi įstatymais suteikta diskrecijos teise pačiai numatyti socialinės paramos skyrimo tvarką, ir Savivaldybės administracija, teikdama Savivaldybės tarybai sprendimų projektus, priimdama individualius administracinius sprendimus konkrečiu atveju, neatsižvelgia į socialinės paramos, teikiamos pagal PBI, kitais PPI nenumatytais atvejais, tikslą – padėti asmenims, patekusiems į sunkią materialinę padėtį, gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia.

1.2. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 3 dalimi, „*Skundo tyrimas nutraukiamas, jei [...] tarpininkaujant Seimo kontrolieriui, skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia*“.

Seimo kontrolierė, laikydama pirmiau nurodyto įstatymo nuostatų bei konstitucinio principo „valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, pasiūlė Savivaldybės administracijai imtis priemonių, kad Savivaldybės administracijos veikla atitiktų tarptautinių teisės aktų, įstatymų principinius reikalavimus:

1) atsižvelgus į Konstitucinio Teismo 2015-05-26 nutarimą „Dėl teisės į socialinį būstą“ ir Ministerijos motyvuotą nuomonę inicijuoti atitinkamus Aprašo pakeitimus (Seimo kontrolierei pateikti Aprašo pakeitimo projektą, pateiktą Savivaldybės tarybai);

2) inicijuoti Savivaldybės tarybos sprendimo dėl papildomos piniginės socialinės paramos Pareiškėjui suteikimo priėmimą (Seimo kontrolierei pateikti Savivaldybės tarybos sprendimo projektą, pateiktą Savivaldybės tarybai);

3) inicijuoti Savivaldybės tarybos sprendimo dėl Savivaldybės būsto, išnuomoto Pareiškėjui, įrašymo į socialinių būstų fondą ir dėl jo nuomos Pareiškėjui priėmimą (Seimo kontrolierei pateikti Savivaldybės tarybos sprendimo projektą, pateiktą Savivaldybės tarybai).

Seimo kontrolierė pirmiau nurodytą tarpininkavimo pasiūlymą pateikė atsižvelgusi į tai, kad pagal Konstituciją Lietuvos valstybė yra socialiai orientuota, konstitucinis teisinės valstybės principas įpareigoja paisyti teisėtų lūkesčių, užtikrinti jų apsaugą, nepažeisti proporcingumo, protingumo, teisingumo reikalavimų, Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad valstybė turi kurti tokią socialinio aprūpinimo sistemą, kuri padėtų išlaikyti asmens orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas, o prirėkęs suteiktą asmeniui būtiną socialinę pagalbą; pripažintina teisėkūros subjektų diskrecija nustatyti tam tikroms socialiai jautriausioms asmenų grupėms, kurioms reikalinga ypatinga socialinė pagalba, visuomenės solidarumu grindžiamo bendrojo teisinio reguliavimo

išimtis; poįstatyminiu teisiniu (įstatymo įgyvendinamuoju) reguliavimu negalima nustatyti asmens teisės į socialinę paramą atsiradimo sąlygų, taip pat riboti šios teisės apimties, konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja visų teisės aktų hierarchiją ir neleidžia poįstatyminiais teisės aktais reguliuoti santykių, kurie turi būti reguliuojami tik įstatymu, taip pat įstatymo įgyvendinamaisiais teisės aktais nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytoju įstatyme, nebūtų grindžiamas įstatymais, galutinai pašalinti teisės spragas galima tik teisę kuriančioms institucijoms išleidus atitinkamus teisės aktus; dėl absoliučiai mažo socialinės išmokos dydžio gali būti keliamas klausimas dėl žmogaus orumą žeminančio elgesio; savivaldybių funkcijos, kurios priklauso išimtinai savivaldybėms, yra reglamentuojamos įstatymais, nė viena iš šių funkcijų nereiškia, kad savivaldybės atitinkamoje srityje yra absoliučiai savarankiškos; konstitucinis atsakingo valdymo principas yra neatsiejamas nuo gero administravimo reikalavimų, taigi, Savivaldybė yra saistoma tiek bendrųjų teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės ir kt.), tiek gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.); gero administravimo principas reikalauja, kad Savivaldybė, priimdama administracinius sprendimus, veiktų rūpestingai ir atidžiai, savivaldybė, bet koku būdu gavusi informaciją apie galbūt padarytus pažeidimus, pagal savo kompetenciją turi patikrinti tokią informaciją, ją įvertinti ir reaguoti į ją nuostatų bei kitų teisės aktų nustatyto būdu, išsiaiškinti problemos esmę, kad nebūtų priimtas reikšmingų aplinkybių visumos neatitinkantis sprendimas („Tokie viešojo administravimo institucijos veiksmai, kai nesiremiam gero administravimo principu siekiant padėti besikreipiančiam asmeniui įgyvendinti jo teises, o formaliai ir biurokратиškai vykdomos viešojo administravimo funkcijos, pripažintini neteisėtais“); pinigine socialinė parama „teikiama siekiant sudaryti sąlygas gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia“, ir „siekiant užtikrinti, kad kompleksiskai teikiama parama atitiktų minimalius nepasiturinčių gyventojų vartojimo poreikius ir apsaugotų juos nuo skurdo“; Ministerijos motyvuotą nuomonę dėl to, kad tobulintinas Savivaldybės tarybos nustatytas teisinis piniginės paramos suteikimo reglamentavimas; - oficialiosios statistikos duomenimis, absoliuti skurdo riba 2020 m. – 251 euras vienam gyvenančiam asmeniui per mėnesį (www.osp.stat.gov.lt); infliacija ir būtiniausių produktų bei paslaugų kainos auga; Savivaldybės būsto nuoma yra galimai brangesnė nei socialinio būsto nuoma, todėl neprideda prie ypatingai pažeidžiamų asmenų (vieniši neįgalieji, kurie neturi galimybės gauti darbo pajamas arba turi tokias ribotas galimybes) apsaugojimo nuo skurdo; Ministerijos motyvuotą nuomonę dėl to, kad tikslinga „pakartotinai įvertinti Pareiškėjo situaciją ir rasti būdų jam padėti“.

2. Seimo kontrolieriaus tyrimo tikslas – nustatyti, ar Savivaldybės administracija tinkamai vykdo įstatymus, jai priskirtas piniginės socialinės paramos (taip pat papildomos piniginės paramos) bei paramos būstui išsinuomoti teikimo (išskyrus Savivaldybės (ne socialinį) būstą, nustačius didelį nuomos mokestį) funkcijas, įvertinus konkretaus vienišo asmens su negalia atvejį, ar imasi tinkamų, pakankamų priemonių, kad Savivaldybės sprendimai atitiktų Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatas, tarptautinius įsipareigojimus dėl socialinės paramos nepasiturintiems asmenims, turintiems negalią.

TYRIMAS IR IŠVADOS

3. Iš iki tyrimo pradžios gautų dokumentų turinio nustatyta:

3.1. Pareiškėjo Skunde pažymėta:

3.1.1. „[...] LR Vyriausybė savo nutarimais patvirtina vienam asmeniui bazinį socialinės išmokos (BSI) ir Valstybės remiamų pajamų dydį (VRP), o ne kiekį (BSI ar VRP).

Kiek skirti BSI, pagal VRP tai yra Savivaldybės norų ir pageidavimų sritis ir tai akivaizdu, nes yra teisinių reguliavimų nustatyta iki 3 BSI ir nuo 3 BSI iki 132 BSI, kas suponuoja teisinę situaciją, kad pats dydis pašalpų ir kiekis yra konstituciškai neproporcingas ir konstituciškai nepagrįstas kainų ir paslaugų įkainių atitikimui Vilniaus mieste, nes Savivaldybė rengdama teisėkūros iniciatyvas ir priimdama sprendimus neatsižvelgia į tai kokį poveikį jų nustatytos priemonės turi asmenų kategorijai t. y. asmenims (darbingiems ir sveikiems), kurie nenori dirbti ir

yra pasirinkę asocialių gyvenimo būdą, iš dalies darbingiems asmenims ir nedarbingiems asmenims, kurie dėl įstatymuose nustatytų svarbių prielaidų negali apsirūpinti iš darbo ar kitokių pajamų, yra taikomas vienodas teisinis reguliavimas, nes neįgalūs asmenys yra prilyginami prie sveikų, darbingų asmenų, skiriant socialinę paramą, kas prieštarauja socialinio teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principams ir prieštarauja Konstitucinio Teismo nutarimams (žr. pvz., *inter alia* 2009-09-02; 2014-07-03; 2013-02-07, išaiškinimai ir *inter alia* 2010-12-14 d.; 2014-04-14.; 2012-02-06; 2013-05-16 išaiškinimai) ir akivaizdu, kad Savivaldybė sumaišė socialinės paramos prioritetus, Valstybės siekius, tikslus ir uždavinius kovojant su skurdu ir socialine atskirtimi, kas įvardijama kaip piktnaudžiavimas ir biurokratizmas viešojo administravimo srityje“;

3.1.2. „[...] pažymėtini keli teisiniai aspektai:

Pirma: Pagal Savivaldybės administracijos parengtą ir Savivaldybės tarybos 2021-01-27 sprendimu Nr. 1-847 patvirtinto Aprašo 13.1 papunktį; 16 punktą, 36–37 punktuose nustatytą tvarką ir Aprašo 11 punktu nustatytu atveju, Pareiškėjui yra suvaržyta teisė ir galimybė į teisėtą lūkesčių principą, kuris reglamentuotas LR Konstitucijos 21 str.; 52 str. Lietuvos tarptautiniuose įsipareigojimuose (Chartijos 34 str.; Konvencijos 28 str.).

Pagal Aprašo teisinį reguliavimą Pareiškėjas gali gauti valstybės teikiamą socialinę paramą tik kartą į metus, tik išimties tvarka ir tik Komisijos nutarimu, kas reiškia, kad Pareiškėjo vidutinės pajamos turi viršyti 1,25 VRP, tačiau vidutinės pajamos per mėnesį turi būti mažesnės negu 1,5 VRP? Ir tuo pagrindu, kad Pareiškėjo vidutinės pajamos sudaro į mėnesį 143 Eur. (neįgalumo šalpos pensija) ir 32 Eurai socialinė pašalpa, kuri yra trumpalaikė, kas sudaro Pareiškėjo vidutinės pajamas 175 Eur į mėnesį, o tai yra daugiau negu Aprašo 11 p. nustatytas 1,5 VRP (160 Eur) [...] ir tuo pagrindu antrą kartą į metus Pareiškėjui [...] pašalpa nėra skiriama?

Pareiškėjui iškyla pagrįstas teisinis klausimas Savivaldybei, ar LR Konstitucijos 21 str., 52 str. ir LR Seimo ratifikuotos tarptautinės sutartys, Lietuvos tarptautiniai įsipareigojimai žmogaus teisių, laisvių, socialinių, ekonominių teisių srityje yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo ar nuolatinio galiojimo (aukštesnės galios) turintys teisės aktai kurie taikomi tiesiogiai?

Pareiškėjui iškyla pagrįstas teisinis klausimas ir pretenzijos Savivaldybės [...] specialistams, kurie neskaičiuoja ir ignoruoja tai, kad Pareiškėjas nuomojasi iš Savivaldybės, Savivaldybės būstą rinkos kaina, moka būsto nuomą, būsto nuoma kasmet didėja, greičiau negu vidutinės pajamos, o komunalinės paslaugos didėja greičiau negu būsto nuoma ir vidutinės pareiškėjo pajamos?

Pareiškėjo atžvilgiu nustatytos 2 ligos-būklės, vaistai dėl šių ligų visiškai nėra kompensuojami ir kainuoja kas mėnesį daugiau nei 3 kartus, negu skirta 32 eurų pašalpa.“

„Pareiškėjui iškyla pagrįstas teisinis klausimas ir dėl nustatytos vidutinių pajamų ribos 160 Eur Vilniaus mieste, skiriant visų rūšių pašalpas, nes Pareiškėjas dėl 32 eurų skirtos socialinės pašalpos ir šios pašalpos dydžio, negali įgyvendinti nei vieno socialiai priimtino poreikio Vilniaus mieste. Pažymėtina ir tai, kad 32 eurų socialinė pašalpa kurią įskaičiuoja Savivaldybė į pajamas Pareiškėjui, kelia teisinių abejonių viešojo administravimo srityje, nes Pareiškėjo išlaidos sudaro daug daugiau negu skaičiuojamos vidutinės pajamos ir tai suponuoja teisinę situaciją logine seka, kad tai nėra socialinė parama ar pagalba, o yra sąmoningas ir tikslingas Pareiškėjo, neįgalaus, vienišo asmens skurdinimas ir socialinis genocidas, nustatant Vilniaus m. 160 eurų pajamas ir pragyvenimo lygį. [...] kiekvienais metais turėjo būti vertinamas kainų ir paslaugų įkainių atitiktis, pragyvenimo lygis, kas nebuvo daroma nei Savivaldybės, nei Valstybės, kas taip pat yra piktnaudžiavimas ir biurokratizmas“;

3.1.3. „Savivaldybės administracija vilkina priimti sprendimą dėl nuomojamo Pareiškėjo Savivaldybės būsto, perrašant jį į socialinį būstą kas sumažintų būsto nuomos kainą. [...]“;

3.1.4. „Konstitucijos 52 str. ir 21 str. nuostatos laiduojančios teisę į socialinį aprūpinimą ir pagarbą žmogaus orumui, įpareigoja ir Valstybę ir Savivaldybę (kuri perėmė iš Valstybės socialinės paramos funkcijas) nustatyti pakankamas tos teisės įgyvendinimo ir teisinio gynimo priemones, kad padėtų nedarbingam neįgaliam, vienišam asmeniui, išlaikyti asmens orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas, o prireikus suteiktų asmeniui būtiną socialinę pagalbą kas nėra atsakovų akcentuojama ir deklaruojama ir rengiant ir priimant teisėkūros iniciatyvas? [...]“

3.2. Pareiškėjo 2021-12-08 kreipimesi į Seimo kontrolierę dėl Ministerijos rašto pažymėta:

„Pažymėtina, kad Savivaldybės administracija nereaguoja į Ministerijos siūlymus ir teisinius argumentus, kas suponuoja teisinę situaciją, kad Valstybės institucija (Ministerija) prarado savo kompetenciją įgyvendinti konstitucinę *inter alia* socialinės paramos oficialiąją doktriną bei Lietuvos prisiimtus tarptautinius įsipareigojimus, socialinių teisių srityje, nors LR Vyriausybės 2010-12-08 nutarimu Nr. 1739 paskyrė Ministeriją Konvenciją įgyvendinančia valstybės institucija.“

4. Seimo kontrolierė, atsižvelgdama į pirmiau nurodytas aplinkybes, kreipėsi į Savivaldybę, prašydama pateikti išsamius ir motyvuotus paaiškinimus, informaciją: kokių veiksmų pagal kompetenciją papildomai ėmėsi ir ketina imtis Savivaldybė, kad tinkamai įgyvendintų PPI socialinio teisingumo ir veiksmingumo principo reikalavimus: „Piniginė socialinė parama teikiama siekiant sudaryti sąlygas gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia“ bei visapusiškumo ir adekvatumo principų reikalavimus: „Piniginė socialinė parama teikiama [...] siekiant užtikrinti, kad kompleksiskai teikiama parama atitiktų minimalius nepasiturinčių gyventojų vartojimo poreikius ir apsaugotų juos nuo skurdo“: ar Savivaldybė atsižvelgė į Ministerijos motyvuotą nuomonę ir siūlymus dėl Aprašo keitimo; kokiomis konkrečiomis Aprašo nuostatomis vadovaujantis Pareiškėjui suteikiama piniginė parama; ar Savivaldybė atsižvelgė į Ministerijos motyvuotą nuomonę ir siūlymą dėl papildomos paramos Pareiškėjui suteikimo, jeigu ne – nurodyti motyvuotas priežastis; ar Pareiškėjo pajamos viršija absoliučią skurdo ribą, jeigu ne – kodėl jam galimai nesuteikiama papildoma piniginė parama ir neužtikrinamas minimalus vartojimo poreikis ir apsauga nuo skurdo; kokių teisiniu pagrindu pašalpos dydis apribotas iki 3 BSI, kodėl nenustatyta, kad, esant tam tikroms ekonominėms sąlygoms, pašalpos ir pajamų dydžiai indeksuojami; kiek vidutiniškai Savivaldybės būsto nuoma yra brangesnė nei socialinio būsto nuoma, kartu pateikiant konkretų pavyzdį, t. y., kiek šiuo metu Pareiškėjas turi mokėti už Savivaldybės būsto nuomą ir kiek jis mokėtų, jeigu šis būstas būtų laikomas socialiniu būstu; kodėl Pareiškėjui buvo išnuomotas ne socialinis būstas, t. y., nesuteikta valstybės parama būstui išsinuomoti (valstybės parama būstui išsinuomoti suteikiama dviem būdais: išnuomojant socialinį būstą arba mokant būsto nuomos mokesčio dalies kompensaciją) ir kt.

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

5. Iš Savivaldybės Seimo kontrolieriui pateiktų dokumentų bei paaiškinimų nustatyta:

5.1. „Savivaldybė socialinės paramos teikimą organizuoja vadovaudamasi PPI nuostatomis ir Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams teikimo tvarkos aprašo, patvirtinto Savivaldybės tarybos 2015-04-15 sprendimu Nr. 1-2366 [...] (toliau – Tvarkos aprašas), nuostatomis. Tvarkos aprašas nustato piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams skyrimo ir mokėjimo tvarką, pagrindus, kai piniginė socialinė pašalpa skiriama išimties tvarka, socialinės pašalpos teikimo nepinigine forma būdus. Šiame rašte bus minima PPI suvestinė redakcija iki 2022-01-01.

PPI antrajame skirsnyje nustatytos piniginės socialinės paramos rūšys ir teikimo sąlygos. Pagal PPI 5 straipsnį piniginės socialinės paramos rūšys: 1) socialinė pašalpa; 2) būsto šildymo išlaidų, geriamojo vandens išlaidų ir karšto vandens išlaidų kompensacijos (toliau – kompensacijos). Bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo turi teisę į socialinę pašalpą, jeigu kreipimosi dėl socialinės pašalpos metu atitinka visus PPI 6 straipsnyje nurodytus reikalavimus, o teisę į kompensacijas, jeigu kreipimosi dėl kompensacijų metu atitiko visus PPI 7 straipsnyje nurodytus reikalavimus. Sąlygos, kurioms esant bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo turi teisę į piniginę paramą, išdėstytos PPI 8 straipsnyje. Jei besikreipiantys asmenys atitinka teisės aktų reikalavimus piniginei socialinei paramai gauti, piniginė socialinė parama (socialinė pašalpa; kompensacijos), dėl kurios asmenys kreipėsi, jiems buvo skiriama. Tais atvejais, kai asmenys neatitinka PPI 6 straipsnyje, 7 straipsnyje nurodytų reikalavimų, piniginė socialinė parama gali būti jiems teikiama išimties tvarka PPI 23 straipsnio 3 dalyje numatytais ir Tvarkos aprašo V skyriuje nustatytais atvejais. Pažymime, kad pagal VSI 6 straipsnį Savivaldybės vykdo savarankiškąsias (Konstitucijos ir įstatymų nustatytas

(priskirtas) funkcijas, viena iš daugelio VSI 6 straipsnyje išvardintų funkcijų yra šio straipsnio 43 punkte nurodytas socialinės pašalpos ir kompensacijų, nustatytų PPI įstatyme, teikimas. Savarankiškoji savivaldybių funkcija finansuojama iš savivaldybių biudžetų lėšų. VSI 16 straipsnio 2 dalies 38 punkte įtvirtinta viena iš daugelio Savivaldybės tarybos išimtinių kompetencijų (sprendimų dėl kompensacijų tam tikroms vartotojų grupėms mokėjimo priėmimas, papildomos socialinės paramos, socialinių pašalpų ir kompensacijų skyrimo iš savivaldybės biudžeto tvarkos nustatymas ir pan.), todėl turėdama išimtines kompetencijas Savivaldybė turi teisę ir diskreciją priimti sprendimus socialinės paramos klausimais. Tokia teisė jai suteikta įstatymais. Nėra abejonės, kad įstatymų leidėjas visada turi plačią diskreciją nustatyti socialinės paramos skyrimo, taip pat ir socialinės paramos asmenims kitais nenumatytais PPI atvejais skyrimo pagrindus ir dydžius, kurie būtų aiškiai ir detalai reglamentuoti arba tame pačiame ar kituose įstatymuose ir nekeltų tiek diskusijų.

Pagal PPI 4 straipsnio 2 dalį, kai socialinė parama skiriama kitais PPI įstatyme nenumatytais atvejais, socialinė parama buvo skiriama Savivaldybės tarybos 2020-08-26 sprendimu Nr. 1-632 [...] patvirtinto Aprašo nuostatomis. **Savivaldybė, įvertinusi Aprašo nuostatų taikymą, jų reikalingumą padėti vilniečiams tikslingai ir sunkiu atveju, jį patikslino ir pakeitė.**

Savivaldybės tarybos 2022-01-12 sprendimu Nr. 1-1290 „Dėl Vienkartinių, tikslinių, sąlyginių ir periodinių pašalpų skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ **patvirtino naują tvarkos aprašą** (toliau – 2022-01-12 Aprašas), kurio uždavinys pagal Savivaldybės finansines galimybes optimaliau ir tinkamiau teikti materialinę pagalbą asmenims, kuriems nepakanka valstybės teikiamos socialinės paramos. Taip pat pabrėžtina yra tai, kad 2022-01-12 Aprašo “paskirtis padėti momentiniu atveju, kryptingam atvejui, kai tokios pagalbos asmeniui reikia neišvengiamai. Ši pagalba vilniečiams skiriama tikslingai, griežtai atsižvelgiant į tai, ar kilus finansiniams sunkumams išbandytos visos kitos pagalbos galimybės – ar kreiptasi į nevalstybines paramos organizacijas, bendruomenes, artimuosius.“

5.2. 5.3. „Teisę į socialinio būsto nuomą reglamentuoja PBI. Piniginę socialinę paramą reglamentuoja PPI nuostatos. Pagal PPI 4 straipsnio 2 dalį Savivaldybės taryba tvirtina pirmiau minėtą Tvarkos aprašą, kuriame nustatomi pagrindai, išvardinti PPI įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje. Tvarkos aprašo nuostatos neprieštarauja PPI nuostatomis.“

Bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens teisę, sąlygas, kurioms esant minėti asmenys turi teisę į piniginę socialinę paramą (socialinę pašalpą, kompensacijos), jos dydį nustato PPI nuostatos. Tvarkos aprašu tik įgyvendinama piniginės socialinės paramos (socialinės pašalpos, kompensacijų) teikimo tvarka pagal numatytą teisinį reglamentavimą PPI nuostatose.

PPI 4 straipsnio 2 dalyje minima ir socialinė parama, skiriama kitais šiame įstatyme nenumatytais atvejais (skiriama vienkartinė, tikslinė, periodinė, sąlyginė pašalpa). Pažymėtina tai, kad PPI detalaus reglamentavimo nei pagrindų, nei dydžių, skiriant vienkartinę, tikslinę, periodinę, sąlyginę pašalpas, nenumato, taip pat vienkartinę, tikslinę, periodinę, sąlyginę pašalpą nėra reglamentuota ir kitu įstatymu. Aprašas skirtas nustatyti vienkartinių, tikslinių, sąlyginių ir periodinių pašalpų, mokamų iš Savivaldybės biudžeto lėšų, skyrimo sąlygas, dydžius, skyrimo ir mokėjimo tvarką. Vienkartinės, tikslinės, sąlyginės ir periodinės pašalpos neužtikrina ilgalaikio ekonominio ir socialinio saugumo, o tik padeda bendrai gyvenantiems asmenims ar vienam gyvenančiam asmeniui išgyventi, kai yra išnaudotos visos kitos pajamų gavimo galimybės. Tai tarsi trumpalaikė materialinė parama asmeniui tuo metu, kai jam labai sunku.“

5.4. „Kai asmeniui (vienišam neįgaliajam) reikia piniginės socialinės paramos (socialinės pašalpos ir (ar) kompensacijų), jis kreipiasi su prašymu ją gauti, nuroydamas konkrečią jam reikalingos piniginės socialinės paramos rūšį, nustatytą PPI 5 straipsnyje. Jei besikreipiantis neįgalus asmuo kreipimosi metu atitinka visus PPI 6 straipsnyje nurodytus reikalavimus ir sąlygas pagal PPI 8 straipsnio 1 dalies 3 punktą, o kreipimosi dėl kompensacijų metu atitinka visus PPI 7 straipsnio reikalavimus ir sąlygas, nurodytas PPI 8 straipsnyje, jam pagal PPI ir Tvarkos aprašo nuostatas skiriama piniginė socialinė parama bendra tvarka. Tais atvejais, kai besikreipiantis neįgalus asmuo neatitinka visų PPI 6 straipsnyje, 7 straipsnyje nurodytų reikalavimų, piniginė socialinė parama gali būti teikiama išimties tvarka PPI 23 straipsnio 3 dalyje numatytais ir Tvarkos

aprašo V skyriuje nustatytais atvejais. ***Tvarkos aprašas nenumato apribojimų neįgaliesiems socialinei pašalpai ar kompensacijoms gauti. Ji skiriama tiek kartų, kiek jos neįgaliam asmeniui reikia ir jei jis dėl jos su prašymu kreipiasi.***

5.5. „PPI socialinės pašalpos ir kompensacijos dydžiai nurodyti skirtumu tarp valstybės remiamų pajamų (toliau – VRP) dydžio vienam gyvenančiam asmeniui ir vidutinių vieno gyvenančio asmens pajamų per mėnesį. VRP dydžius kiekvienais metais tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė (pvz.: 2021 metais 1 VRP – 128 Eur; 2022 metais – 129 Eur). Kitokie dydžiai PPI netaikomi. ***Esant didelei infliacijai, būtinausių produktų bei paslaugų kainų augimui, asmenims ir asmenims su negalia, kad būtų užtikrinti minimalūs poreikiai infliacijos ir indeksacijos augimo susiejimo klausimais, jos dydžiais rūpinasi ir juos nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė.***“

5.6. „Pareiškėjo A. B. pateiktas 2021-10-07 prašymas-paraiška piniginei socialinei paramai skirti laikotarpiu nuo 2021-10-01 iki 2022-03-31 buvo išnagrinėtas Savivaldybės administracijos Socialinių išmokų skyriuje siekiant nustatyti, ar Pareiškėjas turi teisę į socialinę pašalpą, ar kreipimosi metu atitinka visus PPI 6 straipsnyje nurodytus reikalavimus ir sąlygas pagal PPI 8 straipsnio 1 dalies 3 punktą. Kreipimosi metu nustatė, kad Pareiškėjas neatitinka PPI 6 straipsnio 1 punkto reikalavimo („1) vidutinės pajamos, nurodytos ir apskaičiuotos pagal šio įstatymo 17 ir 18 straipsnius, tenkančios vienam iš bendrai gyvenančių asmenų arba vienam gyvenančiam asmeniui per mėnesį, yra mažesnės kaip 1,1 valstybės remiamų pajamų dydžio“), nes jo vidutinės pajamos sudarė gauta 143 Eur / mėn. dydžio šalpos neįgalumo pensija, teisė į socialinę pašalpą pagal PPI 23 straipsnio 3 dalies 6 punktą ir vadovaujantis Tvarkos aprašo 43.9.1 papunkčiu („43.9.1. vienam gyvenančiam asmeniui ir dviem bendrai gyvenantiems asmenims – 25 procentų valstybės remiamų pajamų dydžio“) Pareiškėjui nustatyta išimties tvarka ir Socialinių išmokų skyriaus 2021-11-05 sprendimu Nr. 80661 „Dėl socialinės pašalpos skyrimo“) skirta 32 Eur dydžio socialinė pašalpa nuo 2021-10-01 iki 2022-03-31 Tvarkos aprašo V skyriuje nustatytais atvejais. Socialinės paramos dydis skiriamas vadovaujantis PPI 23 straipsnio 3 dalies 6 punkto nuostatomis, o skyrimo terminą nustato PPI 21 straipsnio 7 dalis, todėl ***skirti socialinės pašalpos didesnę dydį, nei tai numato PPI 23 straipsnio 3 dalies 6 punkto nuostatos, nėra galimybės.***“

5.7. „Kadangi VSI 16 straipsnio 2 dalies 38 punkte įtvirtinta Savivaldybės tarybos išimtinės kompetencijos (sprendimų dėl kompensacijų tam tikroms vartotojų grupėms mokėjimo priėmimas, papildomos socialinės paramos, socialinių pašalpų ir kompensacijų skyrimo iš savivaldybės biudžeto tvarkos nustatymas ir pan.), todėl Savivaldybė turi teisę ir diskreciją priimti sprendimus socialinės paramos klausimais ir teisę pagal PPI 4 straipsnio 2 dalį, kai socialinė parama skiriama kitais PPI nenumatytais atvejais, socialinę paramą skirti vadovaudamasi Aprašo nuostatomis. Vadovaujantis Aprašo 13.1 papunkčiu, ***tikslinė pašalpa atsižvelgiant į Savivaldybės finansines galimybes galėjo būti skiriama du kartus per metus, o pagal Aprašo 16 punktą vieną kartą per metus išimties tvarka. Pareiškėjui tikslinės pašalpos, dėl kurių jis kreipėsi su prašymais nuo 2021-01-01 iki 2021-12-21, buvo skirtos du kartus bendra tvarka ir vieną kartą išimties tvarka, iš viso tris kartus.*** Aprašo nuostatos nenumatė galimybės skirti tikslinės pašalpos išimties tvarka daugiau kartų, nei numatyta Aprašo 16 punkte, todėl ***skirti papildomą paramą pareiškėjui ketvirtą kartą nebuvo teisinio pagrindo.***

Savivaldybė atsižvelgė į Ministerijos motyvuotą nuomonę ir siūlymus dėl Aprašo keitimo ir Savivaldybės tarybos 2022-01-12 sprendimu Nr. 1-1290 ***patvirtino naują*** 2022-01-12 Aprašą, ***kuriuo bus teikiama vienkartinė materialinė parama asmenims, kai jie kreipsis teikdami prašymus.***“

5.8. „Nagrinėjamu 2021 m. laikotarpiu pareiškėjo vidutinių pajamų dydį 143 Eur / mėn. sudaro šalpos neįgalumo pensija, kuri neviršijo Jūsų rašte nurodytos 251 Eur absoliučios skurdo ribos vienam gyvenančiam asmeniui per mėnesį. Lietuvoje skurdas nėra nauja tema. Skurdo išvengimas daugiausia yra politinė problema. Neįgalieji patiria nepriteklių ir socialinę izoliaciją dėl menkų pensijų ir su invalidumu susijusių specialių poreikių. Pagalba jiems socialinių paslaugų teikimas namuose ir dienos centruose. Pagrindinė kovos su skurdu priemonių iniciatorė ir veiksmų koordinatore yra Vyriausybė, kuri nustato principus, kuriais vadovaujantis yra apskaičiuojama

oficiali skurdo riba. Skurdas ir socialinė atskirtis ypač tarp senjorų ir vienišų asmenų išlieka opi problema, todėl Ministerija siekia spręsti ją kompleksinėmis priemonėmis. Vieniši šalpos pensijų gavėjai ir mažų pensijų priemokų gavėjai gali kreiptis į Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos dėl vienišo asmens išmokos, kurią reglamentuoja Lietuvos Respublikos vienišo asmens įstatymas. Šios išmokos tikslas – suteikti papildomą valstybės finansinę paramą vienišiams asmenims. Nuo 2022 metų pradžios vienišo asmens išmokas arba našlių pensijas galės gauti visi vieniši neįgalieji ir pensinio amžiaus žmonės. Vienišo asmens išmokos dydis 32 Eur. Tikimasi, kad ši papildoma išmoka šiek tiek palengvins visų vienišų senjorų ir neįgaliųjų skurdą ir atskirtį.“

5.9. „Pagal VSĮ 16 straipsnio 2 dalies 38 punktą papildomos socialinės paramos nustatymas yra išimtinė Savivaldybės tarybos kompetencija, todėl minėtame Apraše ir pakeistame 2022-01-12 Apraše, **atsižvelgiant į Savivaldybės finansines galimybes**, buvo nustatyti vienkartiniai, tiksliniai, sąlyginiai ir periodiniai pašalpai dydžiai, taikant Vyriausybės patvirtintą BSI dydį ir Vyriausybės patvirtintą VRP. Keičiantis Vyriausybės patvirtintiems VRP ir BSI dydžiams, atitinkamai keičiasi ir mokamos vienkartinės materialinės paramos dydis.“

5.10. „Informuojame, kad duomenų, kiek Savivaldybės būstų yra išnuomota vienišiams, neįgaliems asmenims, Savivaldybės įmonė „Vilniaus miesto būstas“ nefiksuoja ir nekaupia.

Vadovaujantis PBĮ 31 straipsniu, asmenims ir šeimoms, iki 2002-12-31 išsinuomojusiems Savivaldybės gyvenamąsias patalpas pagal Lietuvos Respublikos gyventojų apsirūpinimo gyvenamosiomis patalpomis įstatymą (ne socialinio būsto nuomos sąlygomis), galiojanti nuomos sutartis nekeičiama, išskyrus Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse nustatytus atvejus arba atvejus, kai, esant asmenų ar šeimų, nuomojančių šias patalpas, prašymui, galiojančios sutartys keičiamos į socialinio būsto nuomos sutartis, jeigu šie asmenys ir šeimos atitinka šio įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus. PBĮ įstatymu nustatyta, kad su asmenimis, kurie teisę nuomotis Savivaldybės gyvenamąsias patalpas įgijo iki 2002-12-31 pagal Gyventojų apsirūpinimo gyvenamosiomis patalpomis įstatymą, sudaromos Savivaldybės būsto gyvenamųjų patalpų nuomos sutartys. Su asmenimis, kurie teisę nuomotis Savivaldybės gyvenamąsias patalpas įgijo po 2002-12-31 pagal PBĮ, sudaromos Socialinio būsto gyvenamųjų patalpų nuomos sutartys.“

„Remiantis Savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo 2021-09-15 įsakymu Nr. A30-2840/21 „Dėl Administracijos direktoriaus pavaduotojo 2021-07-27 įsakymo Nr. A30-2597/21 „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės būsto fondo ir socialinio būsto fondo sąrašų patvirtinimo“ pakeitimo, Savivaldybės būsto <...> terminuotos nuomos sutarties su E. B. sudarymo ir A. B., E. B, ir S. B. laikymo pagrindiniais Savivaldybės socialinio būsto <...> nuomininkais“, su **Pareiškėju A. B. 2021-10-21 sudaryta 18,57 kv. m. ploto kambario su bendrojo naudojimosi patalpomis bute <...> socialinio būsto nuomos sutartis Nr. 1.39-N21/2194.**

Remiantis tuo pačiu įsakymu sudarytos ir šios sutartys: 1) su E. B. 2021-10-20 sudaryta 17,54 kv. m. kambario su bendrojo naudojimo patalpomis bute <...> Savivaldybės būsto terminuota nuomos sutartis Nr. 1.40-GT21/0612; 2) su E. B. 2021-10-21 sudaryta 18,93 kv. m kambario su bendrojo naudojimo patalpomis bute <...> socialinio būsto nuomos sutartis Nr. 1.39-N21/2195; 3) su S. B. 2021-10-20 sudaryta 17,63 kv. m kambario su bendrojo naudojimo patalpomis bute <...> socialinio būsto nuomos sutartis Nr. 1.39-N21/2196.

Minėtos sutartys sudarytos nuomininkų prašymu.“

5.11. „Civilinio kodekso 6.583 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad valstybės ir savivaldybių gyvenamųjų patalpų nuomos mokeskis apskaičiuojamas Vyriausybės nustatyta tvarka. Savivaldybės taryba, vadovaudamasi PBĮ ir Vyriausybės 2014-12-23 nutarimu Nr. 1487 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-04-25 nutarimo Nr. 472 „Dėl Valstybės ir savivaldybių gyvenamųjų patalpų nuomos mokesčio apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtinta Savivaldybės būsto, socialinio būsto nuomos mokesčių ir būsto išperkamosios būsto nuomos mokesčių dalies kompensacijos dydžio apskaičiavimo metodika, 2015-07-29 sprendimu Nr. 1-130 „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos mokesčių dydžio apskaičiavimo, surinkimo ir išieškojimo tvarkos aprašo tvirtinimo“ patvirtino Vilniaus miesto savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos mokesčių dydžio

apskaičiavimo, surinkimo ir išieškojimo tvarkos aprašą, kuris nuo 2015-10-01 nustato Savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos mokesčio dydžio apskaičiavimo, surinkimo ir išieškojimo tvarką. Minėtame apraše yra išskirtas socialinio būsto nuomos ir Savivaldybės būsto nuomos mokesčio dydžio apskaičiavimas.

A. B. mokėtinas socialinio būsto nuomos mokestis nuo 2022-01-01 sudaro 17,46 Eur / mėn. Šis mokestis bus taikomas, kai bus patvirtinta teisė į socialinio būsto nuomą (iki bus pateikta asmens pajamų ir turto deklaracija). Iki teisės patvirtinimo skaičiuojamas mokestis – 52,38 Eur / mėn. Patvirtinus teisę į socialinio būsto nuomą, nuomos mokestis bus perskaičiuotas.

E. B. mokėtinas Savivaldybės būsto nuomos mokestis nuo 2022-01-01 sudaro 15,08 Eur / mėn. (pirmi metai taikomas socialinio būsto nuomos mokesčio koeficientas – 1,2), nepritaikius šio koeficiento reikėtų mokėti 37,70 Eur / mėn.

E. B. mokėtinas socialinio būsto nuomos mokestis nuo 2022-01-01 sudaro 13,56 Eur. Šis mokestis bus taikomas, kai bus patvirtinta teisė į socialinio būsto nuomą (iki bus pateikta asmens pajamų ir turto deklaracija). Iki teisės į socialinio būsto nuomą patvirtinimo skaičiuojamas mokestis – 46,69 Eur / mėn. Patvirtinus teisę į socialinio būsto nuomą, nuomos mokestis bus perskaičiuotas.

S. B. mokėtinas socialinio būsto nuomos mokestis nuo 2022-01-01 sudaro 12,63 Eur. Šis mokestis bus taikomas, kai bus patvirtinta teisė į socialinio būsto nuomą (iki bus pateikta asmens pajamų ir turto deklaracija). Iki teisės į socialinio būsto nuomą patvirtinimo, skaičiuojamas nuomos mokestis – 37,89 Eur / mėn. Patvirtinus teisę į socialinio būsto nuomą, nuomos mokestis bus perskaičiuotas.

Kaip matyti, socialinio būsto nuomos mokestis nuo Savivaldybės būsto nuomos mokesčio skiriasi kelis kartus.“

Tyrimui reikšmingi tarptautiniai ir Lietuvos Respublikos teisės aktai

6. Tarptautiniai teisės aktai: *Neįgaliųjų teisių konvencijos* (Konvencija) 28 straipsnis – „1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta neįgaliųjų teisę į pakankamą gyvenimo lygį sau ir savo šeimos nariams, įskaitant pakankamą maistą, aprangą ir būstą, ir į nuolatinį gyvenimo sąlygų gerinimą ir imasi atitinkamų veiksmų, kad užtikrintų ir skatintų šios teisės įgyvendinimą nediskriminuojant dėl neįgalumo. 2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta neįgaliųjų teisę į socialinę apsaugą ir į šios teisės įgyvendinimą nediskriminuojant dėl neįgalumo ir imasi atitinkamų priemonių, kad užtikrintų ir skatintų šios teisės įgyvendinimą, įskaitant šias priemones: a) užtikrinti neįgaliųjų lygias galimybes gauti švarų vandenį ir užtikrinti galimybę už prieinamą kainą gauti atitinkamas paslaugas, įrenginius ir kitokią pagalbą, susijusią su neįgaliųjų poreikiais; b) užtikrinti neįgaliųjų, visų pirma neįgalių moterų ir mergaičių bei neįgalių vyresnio amžiaus asmenų galimybę dalyvauti socialinės apsaugos programose ir skurdo mažinimo programose; c) ***užtikrinti skurde gyvenančių neįgaliųjų ir jų šeimų galimybę gauti valstybės paramą, skirtą su neįgalumu susijusioms išlaidoms apmokėti, įskaitant pakankamą mokymą, konsultavimą, finansinę paramą*** ir laikiną slaugą; d) ***užtikrinti neįgaliųjų galimybę dalyvauti valstybės aprūpinimo būstu programose***; e) užtikrinti neįgaliųjų lygias galimybes į pensijų išmokas ir programas.“

7. Įstatymai

7.1. Lietuvos Respublikos Konstitucijos:

- 5 straipsnis – „[...] Valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“;
- 21 straipsnis – „[...] Žmogaus orumą gina įstatymas. [...]“;
- 52 straipsnis – „Valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos [...] ir kitais įstatymų numatytais atvejais.“

7.2. Vietos savivaldos įstatymo (VSI):

- 6 straipsnio 43 punktas – viena iš savarankiškųjų savivaldybių funkcijų yra „43) socialinės pašalpos ir kompensacijų, nustatytų Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme, teikimas“;

- 7 straipsnio 9 punktas – viena iš valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) funkcijų yra „9) socialinių išmokų ir kompensacijų, išskyrus socialinę pašalpą ir kompensacijas, nustatytas PPI, skaičiavimas ir mokėjimas“;

- 16 straipsnio 2 dalis – „Išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija: [...] 31) sprendimų dėl savivaldybės būsto ir socialinio būsto fondo sudarymo (statybos, pirkimo ir t. t.) tvarkos, būsto suteikimo tvarkos ir nuomos mokesčio dydžio priėmimas, kitų sprendimų, numatytų PPI, priėmimas; [...] 38) sprendimų dėl kompensacijų tam tikroms vartotojų grupėms mokėjimo priėmimas, papildomos socialinės paramos, socialinių pašalpų ir kompensacijų skyrimo iš savivaldybės biudžeto tvarkos nustatymas [...]“;

- 29 straipsnio 8 dalis – „Savivaldybės administracijos direktorius: 1) tiesiogiai ir asmeniškai atsako už įstatymų, Vyriausybės ir savivaldybės tarybos sprendimų įgyvendinimą savivaldybės teritorijoje jo kompetencijai priskirtais klausimais; [...] 3) organizuoja savivaldybės administracijos darbą, tvirtina savivaldybės administracijos struktūrinių padalinių ir savivaldybės administracijos filialų – seniūnijų veiklos nuostatus, [...], atsako už vidaus administravimą savivaldybės administracijoje; [...] 5) savivaldybės tarybos nustatyta tvarka administruoja savivaldybės biudžeto asignavimus ir kitus piniginius išteklius, organizuoja savivaldybės biudžeto vykdymą ir atsako už savivaldybės ūkinę ir finansinę veiklą, administruoja savivaldybės turtą [...]“;

- 30 straipsnio 2 dalis – „Savivaldybės administracija: 1) savivaldybės teritorijoje organizuoja ir kontroliuoja savivaldybės institucijų sprendimų įgyvendinimą arba pati juos įgyvendina; [...] 6) rengia savivaldybės institucijų sprendimų ir potvarkių projektus; [...]“.

7.3. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (PPI):

- 3 straipsnis – „Piniginė socialinė parama teikiama vadovaujantis šiais principais: 1) bendradarbiavimo ir dalyvavimo. Piniginės socialinės paramos teikimas remiasi asmenų, kurie kreipiasi dėl piniginės socialinės paramos, bendruomenės, bendrojo naudojimo objektų valdytojų, nevyriausybinių organizacijų, savivaldybės, valstybės institucijų ir įstaigų bendradarbiavimu ir tarpusavio pagalba; 2) prieinamumo. Piniginė socialinė parama nepasiturintiems gyventojams teikiama kuo arčiau jų gyvenamosios vietos užtikrinant informacijos apie piniginę socialinę paramą prieinamumą ir paramos gavimą laiku; 3) socialinio teisingumo ir veiksmingumo. Piniginė socialinė parama teikiama siekiant sudaryti sąlygas gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia, didinti motyvaciją integruotis į darbo rinką ir išvengti skurdo spąstų bei racionaliai naudojant turimus išteklius; 4) visapusiškumo ir adekvatumo. Piniginė socialinė parama teikiama derinant ją su socialinėmis paslaugomis, vaiko teisių apsauga, užimtumu, sveikatos priežiūra, švietimu ir ugdymu, siekiant užtikrinti, kad kompleksiskai teikiama parama atitiktų minimalius nepasiturinčių gyventojų vartojimo poreikius ir apsaugotų juos nuo skurdo; [...] 6) lygių galimybių. Piniginė socialinė parama teikiama užtikrinant nepasiturinčių gyventojų lygybę, nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos“;

- 4 straipsnis – „1. Piniginę socialinę paramą savivaldybės teikia vykdydamos savarankiškąją savivaldybių funkciją, kuri yra finansuojama iš savivaldybių biudžetų lėšų. 2. Savivaldybės taryba tvirtina piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos aprašą, kuriame nustato: piniginės socialinės paramos skyrimo ir mokėjimo tvarką (prašymų-paraiškų priėmimo; trūkstančių dokumentų pateikimo; duomenų apie turtą pateikimo; piniginės socialinės paramos skyrimo ir mokėjimo; prašymus-paraiškas pateikusių asmenų informavimo apie piniginės socialinės paramos skyrimą ar neskyrimą [...]), pagrindus, kai socialinė parama skiriama kitais šiame įstatyme nenumatytais atvejais (skiriama vienkartinė, tikslinė, periodinė, sąlyginė pašalpa; apmokama skola už būstą; kompensuojamos išlaidos už didesnę karšto ir geriamojo vandens kiekį, negu šiame įstatyme nustatytas normatyvas; kompensuojamos šiame įstatyme nenurodytos būsto išlaikymo išlaidos ir kita) ir kuriems esant ši parama didinama, mažinama [...]. 4. Seimui priėmus įstatymus arba Vyriausybei priėmus nutarimus vykdant įstatymus, dėl kurių keičiasi valstybės biudžeto ir (ar) savivaldybių biudžetų einamųjų biudžetinių metų įsipareigojimai dėl piniginės socialinės paramos teikimo, taip pat ekonomikos krizės šalyje atveju ar kai yra regioniniai socialinės ekonominės raidos pokyčiai savivaldybėse ir (ar) padidėja energijos ir (ar) kuro (žaliavos), naudojamų būstui šildyti ar

karštam vandeniui ruošti, kainos rinkoje, savivaldybių vykdomosios institucijos teisės aktų nustatyta tvarka patikslina lėšų poreikį piniginei socialinei paramai finansuoti. [...]“;

- *5 straipsnis* – „Piniginės socialinės paramos rūšys yra šios: 1) socialinė pašalpa; 2) būsto šildymo išlaidų, geriamojo vandens išlaidų ir karšto vandens išlaidų kompensacijos (toliau – kompensacijos)“;

- *17 straipsnis* – „1. Skiriant piniginę socialinę paramą, įskaitomos visų bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens gaunamos pajamos: [...] 12) socialinio pobūdžio pajamos (išskyrus vienkartinės išmokas ir (ar) pašalpas, mokamas iš valstybės, Valstybinio socialinio draudimo fondo ar savivaldybių biudžetų, socialinę paramą, skiriamą kitais šiame įstatyme nenumatytais atvejais ir mokamą iš savivaldybių biudžetų [...])“;

- *23 straipsnis* – „3. Patikrinus bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens gyvenimo sąlygas ir surašius buitines ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktą, savivaldybės administracijai suteikiama teisė savivaldybės tarybos nustatyta tvarka: 1) skirti socialinę pašalpą, jeigu vieno iš bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens vidutinės pajamos per mėnesį yra mažesnės kaip 1,1 valstybės remiamų pajamų dydžio, tačiau bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo neatitinka šio įstatymo 6 straipsnio 2 punkte nustatyto reikalavimo [...]; 6) skirti socialinę pašalpą, jeigu vieno iš bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens vidutinės pajamos per mėnesį yra lygios 1,1 valstybės remiamų pajamų dydžio arba bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens vidutinės pajamos per mėnesį ne daugiau kaip 50 procentų viršija 1,1 valstybės remiamų pajamų dydžio, arba apskaičiuota socialinė pašalpa yra mažesnė už šio įstatymo 22 straipsnio 9 dalyje nustatytą dydį ir bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo atitinka šio įstatymo 6 straipsnio 2 punkte nustatytą reikalavimą: vienam gyvenančiam asmeniui ir dviem bendrai gyvenantiems asmenims – 25 procentų valstybės remiamų pajamų dydžio; trimis ir keturiems bendrai gyvenantiems asmenims – 50 procentų valstybės remiamų pajamų dydžio; penkiems ir daugiau bendrai gyvenančių asmenų – 70 procentų valstybės remiamų pajamų dydžio; [...]“.

7.4. Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo (PBI):

- *6 straipsnis* – „2. Parama būstui išsinuomoti teikiama: 1) nuomojant socialinį būstą; 2) mokant būsto nuomos mokesčio dalies kompensaciją“;

- *14 straipsnis* – „1. Savivaldybės būsto fondą sudaro socialiniai būstai ir savivaldybės būstai, kurie nuomojami: 1) šio įstatymo 20 straipsnio 6 dalyje numatytu atveju; [...] 4) savivaldybės tarybos sprendimu kitais tikslais, vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymu. [...] 5. Savivaldybės būstas, atsižvelgiant į socialinio būsto poreikį, savivaldybės tarybos ar jos įgaliotos savivaldybės administracijos sprendimu įrašomas į socialinio būsto fondą ir naudojamas teisę į socialinio būsto nuomą turintiems asmenims ir šeimoms aprūpinti būstu. [...]“;

- *21 straipsnis* – „1. Savivaldybės taryba, vadovaudamasi Vyriausybės patvirtinta Savivaldybės būsto, socialinio būsto nuomos mokesčių ir būsto nuomos ar išperkamosios būsto nuomos mokesčio dalies kompensacijos dydžio apskaičiavimo metodika, nustato socialinio būsto nuomos mokesčio dydį. [...]“.

7.5. *Viešojo administravimo įstatymo (VAI) 3 straipsnis* – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujami šiais principais: 1) atsakomybės už priimtus sprendimus. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas, vykdydamas administracinį reglamentavimą ar priimdamas administracinius sprendimus, turi prisiimti atsakomybę už administracinio reglamentavimo ar priimtų administracinių sprendimų sukeltus padarinius; [...] 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; [...] 6) lygiateisiškumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas, priimdamas administracinius sprendimus, turi atsižvelgti į tai, kad įstatymui visi asmenys lygūs, ir negali varžyti jų teisių ar teikti jiems privilegijų dėl jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės,

socialinės ir turinės padėties, seksualinės orientacijos, išsilavinimo, religinių ar politinių pažiūrų, veiklos rūšies ir pobūdžio, gyvenamosios vietos ir kitų aplinkybių; 7) naujovių ir atvirumo permainingoms. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas turi ieškoti naujų ir veiksmingų būdų, kaip geriau spręsti problemas, iškylančias vykdant viešąjį administravimą, taip pat nuolat tobulinti savo veiklą taikydamas pažangiausius metodus, modelius, technologijas, priemones ar gerosios patirties pavyzdžius; [...].“

7.6. Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnis:

„1. Teisėkūros principai išreiškia tam tikrus imperatyvius reikalavimus, keliamus teisėkūroje dalyvaujantiems subjektams, siekiant sukurti vientisą, nuoseklią, darnią ir veiksmingą teisės sistemą. 2. Teisėkūroje vadovaujamosi šiais principais: 1) tikslingumo, reiškiančiu, kad teisės akto projektas turi būti rengiamas ir teisės aktas priimamas tik tuo atveju, kai siekiamų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis; 2) proporcingumo, reiškiančiu, kad pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės turi sudaryti kuo mažesnę administracinę ir kitokią naštą, nevaržyti teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti; 3) pagarbos asmens teisėms ir laisvėms, reiškiančiu, kad teisės aktų nuostatos turi užtikrinti ir negali paneigti Konstitucijoje, Europos Sąjungos teisės aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų asmens teisių ir laisvių, teisėtų interesų; [...] 7) sistemiškumo, reiškiančiu, kad teisės normos turi derėti tarpusavyje, žemesnės teisinės galios teisės aktai neturi prieštarauti aukštesnės teisinės galios teisės aktams, įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai turi būti rengiami ir priimami taip, kad įsigaliojūt kartu su įstatymu ar atskiromis jo nuostatomis, kurias šie teisės aktai įgyvendina.“

7.7. Seimo kontrolierių įstatymo (toliau vadinama – SKĮ):

- 12 straipsnio 1 dalis – „Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. Seimo kontrolieriai netiria [...] savivaldybių tarybų (kaip kolegialių institucijų) veiklos [...]“;

- 22 straipsnis – „3. Skundo tyrimas nutraukiamas, jei tyrimo metu išnyksta skundžiamos aplinkybės arba, tarpininkaujant Seimo kontrolieriui, skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia, taip pat kitais šio įstatymo nustatytais atvejais. [...]“

8. Kiti teisės aktai

8.1. *Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2020-08-26 sprendimu Nr. 1-632 patvirtinto Vienkartinių, tikslinių, sąlyginių ir periodinių pašalpų skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašo* (Aprašas; negalioja nuo 2022-01-19):

- 3 punktas – „Vienkartinės, tikslinės, sąlyginės ir periodinės pašalpos skiriamos siekiant padėti bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui, kai jie yra išnaudoję visas kitų pajamų gavimo galimybes: 3.1. kreipęsis į kitas valstybės įstaigas dėl visų jam priklausančių išmokų gavimo – [...], pensijų, su darbo netekimu arba darbo paieška susijusių išmokų; 3.2. kreipęsis į Savivaldybės administracijos Socialinių išmokų skyrių dėl jam priklausančių socialinių išmokų, pašalpų ar kompensacijų gavimo“;

- 4 punktas – „Vienkartinės, tikslinės, sąlyginės ir periodinės pašalpos neužtikrina ilgalaikio ekonominio ir socialinio saugumo, o tik padeda bendrai gyvenantiems asmenims ar vienam gyvenančiam asmeniui išgyventi kai yra išnaudotos visos kitos pajamų gavimo galimybės“;

- 5 punktas – „Šiame Tvarkos apraše vartojamos sąvokos: 5.1. vienkartinė pašalpa – vienkartinio pobūdžio išmoka, skiriama nevertinant asmens pajamų; 5.2. tikslinė pašalpa – išmoka, skiriama asmeniui, siekiant suteikti jam tikslinę paramą individualiu atveju; [...] 5.4. periodinė pašalpa – išmoka, skiriama tam tikrą periodą asmeniui, kurio gaunamos pajamos yra nepakankamos būtiniams poreikiams užtikrinti [...]; 5.5. VRP – Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas valstybės remiamų pajamų dydis; 5.6. BSI – Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas bazinės socialinės išmokos dydis“;

- 9 punktas – „Tikslinė pašalpa gali būti skiriama [...] vienam gyvenančiam asmeniui: 9.1. iki 3 BSI dydžių, kai vidutinės pajamos per mėnesį [...] vieno gyvenančio asmens – 2,5 VRP dydžių,

šiais atvejais: 9.1.1. apmokėti patirtas išlaidas arba numatomas patirti išlaidas būtinų vaistų įsigijimui (pagal gydytojų išduotus galiojančius receptus, išskyrus kompensuojamiesiems vaistams), mokamiems medicininiams tyrimams atlikti, akiniams įsigyti ar apmokėti būtinas mokamas gydymo išlaidas (pagal pateiktus apmokėjimą patvirtinančius dokumentus); [...]; 9.2. iki 15 BSI dydžių, kai vidutinės pajamos per mėnesį vienam iš bendrai gyvenančių asmenų neviršija 3 VRP dydžių, vieno gyvenančio asmens – 3,5 VRP dydžių, kai asmenys gyvena skurdžiomis buities sąlygomis [...] 9.3. iki 25 BSI dydžių, kai vidutinės pajamos per mėnesį vienam iš bendrai gyvenančių asmenų neviršija 3 VRP dydžių, vieno gyvenančio asmens – 3,5 VRP dydžių, šiais atvejais: [...] 9.3.6. įsiskolinimui už būsto komunalines paslaugas ar būsto nuomą (išskyrus nuomą iš privačių fizinių asmenų) padengti [...], ar apmokėti kitas būtinausias paslaugas arba išlaidas, pinigines lėšas pervedant į paslaugų teikėjų (įstaigų) sąskaitas [...];

- *11 punktas* – „Periodinė pašalpa iki 3 BSI dydžių gali būti skiriama siekiant padėti [...] vienam gyvenančiam asmeniui užtikrinti būtiniausių (maitinimosi, asmeninės higienos, gydymosi ir kt.) poreikių patenkinimą, kai dėl sveikatos būklės ar kitų objektyvių priežasčių jis negali to padaryti savarankiškai ir kreipimosi metu neturi jokio pajamų šaltinio arba vidutinės pajamos per mėnesį yra mažesnės negu 1,25 VRP dydis vienam asmeniui: [...] 11.2. asmenims, gaunantiems senatvės ar šalpos neįgaliesiems pensiją ar šalpos senatvės pensiją, ar netekto darbingumo pensiją“;

- *12 punktas* – „Tikslinių pašalpų [...] ir periodinės pašalpos, nurodytos Aprašo 11 punkte, dydis nustatomas atsižvelgiant į asmens prašomos pašalpos rūšies dydį ir jo pateiktuose dokumentuose, patvirtinančiuose patirtas (numatomas patirti) išlaidas, nurodytas sumas, parenkant BSI dydį, kurio pakaktų patirtoms (numatomoms patirti) išlaidoms padengti, bet neviršijant pašalpos rūšiai nustatyto maksimalaus BSI dydžio“;

- *13 punktas* – „Tikslinė pašalpa atsižvelgiant į Savivaldybės finansines galimybes gali būti skiriama: 13.1. 9.1, 9.2 ir 9.3 papunkčiuose numatytais atvejais 2 kartus per metus; 13.2. 9.4 ir 9.5 papunkčiuose numatytais atvejais pagal poreikį esant šiuose punktuose nurodytoms aplinkybėms“;

- *15 punktas* – „Periodinė pašalpa atsižvelgiant į Savivaldybės finansines galimybes gali būti skiriama: 15.1. 11.1 papunktyje numatytu atveju atsižvelgiant į Socialinės paramos centro darbuotojo siūlymą ir įvertinus asmens situaciją pagal poreikį; 15.2. 11.2 papunktyje numatytais atvejais atsižvelgiant į Socialinės paramos centro darbuotojo siūlymą ir įvertinus asmens situaciją iki 6 kartų per metus“;

- *16 punktas* – „Asmeniui, išnaudojusiam visas kitų pajamų, nurodytų Aprašo 3 punkte, gavimo galimybes ir neatitinkančiam tikslinių, sąlyginių ar periodinių pašalpų skyrimo sąlygų arba išnaudojus Aprašo 13.1 papunktyje nustatytą tikslinės pašalpos skyrimo periodiškumą, tikslinę, sąlyginę ar periodinę pašalpą gali būti skiriama 1 kartą per metus išimties tvarka Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu sudarytos Tikslinių, sąlyginių ir periodinių pašalpų skyrimo komisijos (toliau – Komisija) nutarimu Aprašo 36 ir 37 punktuose nustatyta tvarka, jeigu vidutinės pajamos per mėnesį: 16.1. [...] vieno gyvenančio asmens – 3 VRP dydžių Aprašo 9.1 ir 10.2 papunkčiuose nustatytais atvejais; 16.2. [...] vieno gyvenančio asmens – 4 VRP dydžių Aprašo 9.2 ir 9.3 papunkčiuose nustatytais atvejais; 16.3. [...] vieno gyvenančio asmens – 4,5 VRP dydžių Aprašo 9.4 papunktyje nustatytu atveju; [...]“;

- *33 punktas* – „Į bendrai gyvenančių asmenų (vieno gyvenančio asmens) pajamas įskaitomos visų bendrai gyvenančių asmenų (vieno gyvenančio asmens) gautos pajamos, apskaičiuojamos PPĮ 18 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka.“

8.2. *Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2022-01-12 sprendimu Nr. 1-1290 patvirtinto Vienkartinių, tikslinių, sąlyginių ir periodinių pašalpų skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašo (2022-01-12 Aprašas; įsigaliojo nuo 2022-01-19):*

- *10 punktas* – „Tikslinė pašalpa gali būti skiriama bendrai gyvenantiems asmenims ar vienam gyvenančiam asmeniui: 10.1. iki 3 BSI dydžio, kai vidutinės pajamos per mėnesį vienam iš bendrai gyvenančių asmenų neviršija 2 VRP dydžių, vieno gyvenančio asmens – 2,5 VRP dydžio, šiais atvejais: 10.1.1. apmokėti patirtas išlaidas mokamiems medicininiams tyrimams atlikti ir (ar) akiniams įsigyti pagal pateiktus apmokėjimą patvirtinančius dokumentus [...]. 10.2. iki 15 BSI dydžio, kai vidutinės pajamos per mėnesį vienam iš bendrai gyvenančių asmenų neviršija 3 VRP

dydžių, vieno gyvenančio asmens – 3,5 VRP dydžio, šiais atvejais: 10.2.1. įsigyti būtiniausių baldų (kėdės, lova, stalas ir (ar) spinta), buitinės technikos [...]. 10.3. iki 25 BSI dydžio, kai vidutinės pajamos per mėnesį vienam iš bendrai gyvenančių asmenų neviršija 3 VRP dydžių, vieno gyvenančio asmens – 3,5 VRP dydžio, šiais atvejais: 10.3.1. įvykus nelaimėi, padariusiai žalą bendrai gyvenančių asmenų ar vieno gyvenančio asmens, trečiojo asmens neapdraustam ar apdraustam, jei pagal draudimo sutartį tai nėra draudžiamasis įvykis, turtui, sveikatai [...]. 10.3.6. įsiskolinimui už būsto komunalines paslaugas ar būsto nuomą (išskyrus nuomą iš privačių fizinių asmenų) padengti, pinigines lėšas pervedant į paslaugų teikėjų (įstaigų) sąskaitas [...]. 10.4. iki 132 BSI dydžio, kai vidutinės pajamos per mėnesį vienam iš bendrai gyvenančių asmenų neviršija 4 VRP dydžių, vieno gyvenančio asmens – 4,5 VRP dydžio, nukentėjus nuo gaisro ar stichinės nelaimės [...];

- *12 punktas* – „12. Periodinė pašalpa 3 BSI dydžio gali būti skiriama, jei kreipimosi metu asmuo neturi jokio pajamų šaltinio arba vidutinės pajamos vienam iš bendrai gyvenančių asmenų ar vieno gyvenančio asmens per mėnesį yra mažesnės negu 1,25 VRP dydžio, šiais atvejais: [...] 12.2. asmeniui, gaunančiam senatvės ar šalpos neįgaliesiems pensiją ar šalpos senatvės pensiją, ar netekto darbingumo pensiją, jei ne daugiau kaip prieš mėnesį iki kreipimosi dėl šios pašalpos skyrimo dienos pablogėjo sveikatos būklė ir reikalingas gydymas pagal gydytojų išduotus medicininius dokumentus; [...]“;

- *13 punktas* – „Tikslinių pašalpų, nurodytų [...] aprašo 10.1–10.5 papunkčiuose ir sąlyginės pašalpos, nurodytos [...] aprašo 11.2 papunktyje, dydis nustatomas atsižvelgiant į asmens prašomos pašalpos rūšies dydį ir jo pateiktuose dokumentuose, patvirtinančiuose patirtas išlaidas, nurodytas sumas, parenkant BSI dydį, kurio pakaktų patirtoms išlaidoms iš dalies padengti, bet neviršijant pašalpos rūšiai nustatyto maksimalaus BSI dydžio“;

- *14 punktas* – „Tikslinė pašalpa gali būti skiriama: 14.1. [...] aprašo 10.1, 10.2 ir 10.3 papunkčiuose nustatytais atvejais vieną kartą per kalendorinius metus; 14.2. [...] aprašo 10.4 ir 10.5 papunkčiuose nustatytais atvejais pagal poreikį, esant šiuose papunkčiuose nurodytoms aplinkybėms“;

- *16 punktas* – „Periodinė pašalpa gali būti skiriama: 16.1. Tvarkos aprašo 12.1 papunktyje nustatytu atveju ne daugiau nei 6 mėnesius per kalendorinius metus; 16.2. Tvarkos aprašo 12.2, 12.3 ir 12.4 papunkčiuose nustatytais atvejais ne daugiau nei 3 mėnesius per kalendorinius metus“;

- *17 punktas* – „Asmeniui, išnaudojusiam visas kitų pajamų, nurodytų Tvarkos aprašo 3 punkte, gavimo galimybes ir viršijančiam tikslinių, sąlyginių ar periodinių pašalpų skyrimui nustatytų pajamų dydžių ribas, tikslinė, sąlyginė ar periodinė pašalpa gali būti skiriama vieną kartą per kalendorinius metus išimties tvarka Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu sudarytos Tikslinių, sąlyginių ir periodinių pašalpų skyrimo komisijos (toliau – Komisija) nutarimu [...] aprašo 36 ir 37 punktuose nustatyta tvarka, jeigu vidutinės pajamos per mėnesį: 17.1. vienam iš bendrai gyvenančių asmenų neviršija 2,5 VRP dydžio, vieno gyvenančio asmens – 3 VRP dydžių, [...] aprašo 10.1 ir 11.2 papunkčiuose nustatytais atvejais; 17.2. vienam iš bendrai gyvenančių asmenų neviršija 3,5 VRP dydžio, vieno gyvenančio asmens – 4 VRP dydžių, Tvarkos aprašo 10.2 ir 10.3 papunkčiuose nustatytais atvejais; 17.3. vienam iš bendrai gyvenančių asmenų neviršija 4,5 VRP dydžio, vieno gyvenančio asmens – 5 VRP dydžių, [...] aprašo 10.4 papunktyje nustatytu atveju; [...]“;

- *18 punktas* – „***Itin sudėtingoje materialinėje situacijoje atsidūrusiam asmeniui, išnaudojusiam visas kitų pajamų, nurodytų [...] aprašo 3 punkte, gavimo galimybes ir neatitinkančiam tikslinių, sąlyginių ar periodinių pašalpų skyrimo sąlygų, vieną kartą per 24 mėnesius gali būti skiriama iki 20 BSI dydžių tikslinė pašalpa išimties tvarka***, jeigu asmuo per 12 mėnesių iki prašymo pateikimo dienos nebuvo gavęs pašalpos [...] aprašo 10.1, 10.2 ir 10.3 papunkčiuose, 11, 12 ir 17 punktuose nustatytais atvejais. Sprendimą dėl tikslinės pašalpos skyrimo išimties tvarka priima Komisija nutarimu [...]“.

Tyrimui reikšminga teismų praktika

9. Konstitucinio Teismo praktika:

- 2015-05-26 nutarimas „Dėl teisės į socialinį būstą“: „Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad konstitucinis teisingumo principas yra neatskiriama konstitucinio teisinės valstybės principo turinio elementas (*inter alia* 2012-09-25, 2012-10-24, 2013-04-30 nutarimai), taip pat, kad konstitucinis teisinės valstybės principas įpareigoja paisyti teisėtų lūkesčių, užtikrinti jų apsaugą, nepažeisti proporcingumo, protingumo, teisingumo reikalavimų (2006-03-14 nutarimas).“

„Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją Lietuvos valstybė yra socialiai orientuota. Valstybės socialinė orientacija atsispindi įvairiose Konstitucijos nuostatose, kuriomis įtvirtintos žmogaus ekonominės, socialinės ir kultūrinės teisės, taip pat pilietinės ir politinės teisės, visuomenės ir valstybės santykiai, socialinės paramos ir socialinės apsaugos pagrindai, Tautos ūkio organizavimo ir reguliavimo principai, valstybės institucijų organizavimo ir veiklos pagrindai ir kt. (*inter alia* 2004-03-05, 2012-02-06 nutarimai). Socialiai orientuota valstybė turi konstitucinę priedermę ir privalo prisiiinti tam tikrų įsipareigojimų vykdymo našta. [...]“

„Konstitucinis Teismas savo aktuose yra suformavęs plačią oficialiąją konstitucinę socialinės apsaugos, *inter alia* socialinės paramos, doktriną, atskleidęs konstitucinius imperatyvus, kurių privalu paisyti teisės aktais reguliuojant atitinkamus santykius. [...].“

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijos 52 straipsnio nuostatomis išreiškiama valstybės socialinė orientacija (socialinis pobūdis) [...]. Kartu pažymėtina, kad Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje laikomasi teisinės pozicijos, jog valstybės socialinė orientacija suponuoja įstatymų leidėjo diskreciją nustatyti tam tikroms socialiai jautriausioms asmenų grupėms, kurioms reikalinga ypatinga socialinė pagalba, taikytinas visuomenės solidarumu grindžiamo bendrojo teisinio reguliavimo išimtis (2012-02-06, 2013-05-16 nutarimai).

[...] Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad įstatymų leidėjas, paisydamas Konstitucijos, reguliuodamas socialinės apsaugos, socialinės paramos santykius, turi plačią diskreciją (*inter alia* 2012-06-29, 2013-02-15 nutarimai), taip pat kad pagal Konstituciją įstatymu gali būti nustatytos ir kitokios, ne tik Konstitucijos 52 straipsnyje *expressis verbis* nurodytos, pensijos ir socialinė parama (*inter alia* 2003-07-04, 2012-02-06 nutarimai). [...] Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad valstybė turi kurti tokią socialinio aprūpinimo sistemą, kuri padėtų išlaikyti asmens orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas, o prireikus suteiktų asmeniui būtiną socialinę pagalbą (*inter alia* 2007-09-26, 2014-07-03 nutarimai). Aiškindamas Konstitucijos 21 straipsnio nuostatas, kuriomis įtvirtinta žmogaus orumo apsauga ir gynimas, Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad orumas yra neatimama žmogaus, kaip didžiausios socialinės vertybės, savybė; kiekvienas visuomenės narys turi prigimtinių orumą; tai, kad įstatymų leidėjas, reguliuodamas su žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimu susijusius santykius, turi garantuoti deramą jų apsaugą, yra viena iš žmogaus orumo, kaip konstitucinės vertybės, užtikrinimo prielaidų (2004-12-29, 2009-09-02 nutarimai).

Taigi Konstitucijos 52 straipsnyje įtvirtintos valstybės pareigos teikti socialinę paramą įstatymų nustatytais atvejais negalima aiškinti atsietai *inter alia* nuo Konstitucijos 21 straipsnyje įtvirtintos valstybės priedermės saugoti ir ginti žmogaus orumą. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Konstitucijos 21 straipsnyje įtvirtintas žmogaus orumo, kaip ypatingos konstitucinės vertybės, apsaugos ir gynimo imperatyvas ir valstybės socialinė orientacija lemia valstybės pareigą, atsižvelgiant į valstybės ir visuomenės išgales, padėti būsto neturintiems asmenims, kurie negali juo apsirūpinti iš darbo ir (ar) kitokių pajamų, apsirūpinti bent minimalius socialiai priimtinius jų poreikius atitinkančiu būstu. Reguluodamas socialinės paramos tokiems asmenims apsirūpinant būstu santykius, įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją pasirinkti šios paramos teikimo formas, *inter alia* gali numatyti finansinę paramą būstui įsigyti arba išsinuomoti, valstybei priklausančio arba jos nuomojamo būsto suteikimą ir kt. Pabrėžtina, kad valstybės socialinė orientacija suponuoja įstatymų leidėjo pareigą, reguliuojant šiuos santykius, sudaryti prielaidas atsižvelgti ir į socialiai jautriausių asmenų grupių, kurioms reikalinga ypatinga socialinė pagalba, poreikius. [...] Atskiros socialinės paramos rūšys, asmenys, kuriems skiriama

socialinė parama, socialinės paramos skyrimo ir mokėjimo pagrindai, sąlygos, dydžiai pagal Konstituciją gali būti nustatyti tik įstatymu (*inter alia* 2004-03-05, 2014-4-14 nutarimai).

Poįstatyminis socialinės apsaugos, socialinės paramos santykių teisinis reguliavimas gali apimti atitinkamų procedūrų nustatymą, taip pat tokį įstatymais grindžiamą teisinį reguliavimą, kai poreikį įstatymu nustatytą teisinį reguliavimą detalizuoti ir sukonkretinti poįstatyminiuose teisės aktuose objektyviai lemia būtinumas teisėkūroje remtis tam tikros srities specialiomis žiniomis ar specialia (profesine) kompetencija (*inter alia* 2005-02-07, 2010-12-14, 2012-10-11, 2014-02-14 nutarimai).

Poįstatyminiu teisiniu reguliavimu negalima nustatyti asmens teisės į socialinę paramą atsiradimo sąlygų, taip pat riboti šios teisės apimtį (*inter alia* 2005-02-07, 2009-09-02, 2010-12-14, 2014-02-14 nutarimai). [...] Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas – universalus principas, kuriuo grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Konstitucija, – yra itin talpus, apima daug įvairių tarpusavyje susijusių imperatyvų; neatskiriamas konstitucinio teisinės valstybės principo turinio elementas yra konstitucinis teisingumo principas, kuris gali būti įgyvendintas užtikrinus tam tikrą interesų pusiausvyrą. Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja visų teisės aktų hierarchiją ir neleidžia poįstatyminiais teisės aktais reguliuoti santykių, kurie turi būti reguliuojami tik įstatymu, taip pat poįstatyminiais teisės aktais nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytu įstatyme, nebūtų grindžiamas įstatymais, nes antraip būtų pažeista Konstitucijoje įtvirtinta įstatymų viršenybė prieš poįstatyminius teisės aktus (*inter alia* 2009-06-22, 2013-11-06 nutarimai). [...].

Nors 1950 m. Konvencijoje socialinės ir ekonominės teisės tiesiogiai neįtvirtintos, vis dėlto tam tikrais atvejais asmens socialinės teisės (įskaitant teisę į būstą ar socialinę paramą) pagal Konvenciją gali būti ginamos. Pavyzdžiui, dėl absoliučiai mažo pensijos ar socialinės išmokos dydžio pagal Konvencijos 3 straipsnį gali būti keliamas klausimas dėl žmogaus orumą žeminančio elgesio (žr. 2009-06-18 nutarimą byloje Budina prieš Rusiją, peticijos Nr. 45603/05). Europos Žmogaus Teisių Teismas taip pat pabrėžia, kad valstybės atsakomybė pagal Konvenciją galima ir tada, kai asmuo atsiduria tokioje padėtyje, kai yra visiškai priklausomas nuo valstybės paramos, ir ta padėtis yra nesuderinama su asmens orumo gerbimu (žr. 2001-06-26 nutarimą byloje O'Rourke prieš Jungtinę Karalystę, peticijos Nr. 39022/97). [...]“;

- 2011-07-07 nutarimas: „Konstitucinis Teismas 2006-08-08 sprendime, 2007-06-07, 2010-11-29 nutarimuose yra konstatavęs: galutinai pašalinti teisės spragas galima tik teisę kuriančioms institucijoms išleidus atitinkamus teisės aktus.“

10. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika:

- 2015-12-21 nutartis administracinėje byloje Nr. I-7-552/2015: „[...] pirmiausia paminėtina, kad Konstitucijoje yra įtvirtintas atsakingo valdymo principas (Konstitucinio Teismo 2004-07-01 nutarimas). Šis konstitucinis principas suponuoja tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais ir tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus (Konstitucinio Teismo 2012-10-26, 2012-11-10 išvados). Tinkamas, atsakingas valdymas, kaip yra aišku iš Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, neatsiejamas ir nuo gero administravimo reikalavimų. Kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma tiek bendrųjų teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.), tiek gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.) (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012-03-01 nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-1605/2012, 2015-10-07 sprendimas administracinėje byloje Nr. A-1095-492/2015)“;

- 2015-12-15 nutartis administracinėje byloje Nr. A-1544-552/2015: „[...] savivaldybėms yra suteikta teisė, bet ne pareiga savo nuožiūra nustatyti ir skirti socialinę paramą. Vilniaus miesto savivaldybė pagal Įstatymą turėjo teisę savo nuožiūra nuspręsti, ar teiks socialinę paramą iš Vilniaus

miesto savivaldybės biudžeto lėšų, jeigu teiks – kokios formos socialinė parama bus teikiama. Tačiau teisėjų kolegija nesutinka, kad tokia savivaldybės teisė gali būti įgyvendinama tokiu būdu, jog poįstatyminiame akte būtų nustatyta konkuruojanti su PPI reglamentuojamomis pinigines socialinės paramos teikimo principinėmis nuostatomis socialinės paramos teikimo tvarka. [...].

PPI 23 straipsnio 4 dalyje aiškiai įtvirtinta savivaldybės tarybos teisė socialinę paramą skirti ir kitais atvejais. Tokią papildomos pinigines socialinės paramos teikimo tvarką nustato kiekviena savivaldybė, nusprendusi teikti atitinkamą socialinę paramą iš savivaldybės biudžeto. Pažymėtina, kad poįstatyminis aktas, reglamentuojantis tokios socialinės paramos teikimo tvarką, šiuo atveju – Aprašas, yra priimtas vadovaujantis PPI. [...].

Kaip jau buvo minėta, savivaldybių savarankiškumo ir veiklos principas nėra absoliutus ir jis neatleidžia viešojo administravimo teisės ir pareigas turinčio subjekto (savivaldybės tarybos) nuo pareigos laikytis visų kitų teisės aktų nuostatų bei viešosios teisės principų, tarp jų – teisėtumo principo. [...]. Kartu pažymėtina, kad Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalis nustato, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą nuostatą, ne kartą yra pažymėjęs, kad joje yra įtvirtinta formali visų asmenų lygybė. Konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas reikalauja, kad teisėje pagrindinės teisės ir pareigos būtų įtvirtintos visiems vienodai (Konstitucinio Teismo 1994-04-18, 2000-06-30, 2008-09-23, 2008-12-24 ir 2009-03-02 nutarimai). Taip pat Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad šio principo turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant. Šis principas nepaneigia to, kad įstatyme gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu (Konstitucinio Teismo 2002-04-23, 2003-07-04, 2003-12-03, 2007-09-26, 2008-12-24, 2009-03-02 nutarimai). [...].“

Tyrimo išvados

11. Kaip buvo nurodyta pirmiau, šiuo tyrimu siekiama nustatyti, ar Savivaldybės administracija tinkamai vykdo įstatymus, jai priskirtas pinigines socialinės paramos (taip pat papildomos pinigines paramos) bei paramos būstui išsinuomoti teikimo (išskyrus Savivaldybės (ne socialinį) būstą, nustačius didelį nuomos mokestį) funkcijas, įvertinus konkretaus vienišo asmens su negalia atvejį, ar imasi tinkamų, pakankamų priemonių, kad Savivaldybės sprendimai atitiktų Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatas, tarptautinius įsipareigojimus dėl socialinės paramos nepasiturintiems asmenims, turintiems negalią (pažymos 3 punktas).

Siekiant tyrimo tikslo buvo išskirti svarbiausi šio tyrimo aspektai ir Savivaldybės administracijai buvo sudaryta galimybė priimti sprendimus, pateiktos rekomendacijos (pažymos 1.2 punktas) imtis priemonių, kad Savivaldybės administracijos veikla atitiktų tarptautinių teisės aktų, įstatymų principinius reikalavimus.

12. Apibendrinus šiam tyrimui aktualų teisinį reglamentavimą, teismų praktiką, konstatuotina, kad vadovaujantis / remiantis:

12.1. Konstitucija (pažymos 7.1 punktas), VSI (pažymos 7.2 punktas), VAĮ (pažymos 7.5 punktas) ir teismų praktika (pažymos 9 ir 10 punktai):

12.1.1. Lietuvos valstybė yra socialiai orientuota. Savivaldybė, vykdydama socialinių pašalpų, išmokų teikimo, mokėjimo funkciją, turi vadovautis konstituciniais valdžios įstaigų tarnavimo žmonėms, teisinės valstybės principais (paisyti teisėtų lūkesčių, užtikrinti jų apsaugą, nepažeisti proporcingumo, protingumo, teisingumo reikalavimų ir pan.), taip pat viešojo administravimo, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo, gero administravimo, atsakingo valdymo principais (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.);

12.1.2. Savivaldybės tarybos išimtinė kompetencija yra sprendimų dėl papildomos socialinės paramos, socialinių pašalpų ir kompensacijų skyrimo iš savivaldybės biudžeto tvarkos

nustatymas, sprendimų dėl savivaldybės būsto ir socialinio būsto suteikimo tvarkos ir nuomos mokesčio dydžio priėmimas ir kt.;

12.2. PPI (pažymos 7.3 punktą), PBI (pažymos 7.4 punktą), Teisėkūros pagrindų įstatymu (pažymos 7.6 punktą), 2022-01-12 Aprašu (pažymos 8.2 punktą), teismų praktika (pažymos 9 ir 10 punktai):

12.2.1. Savivaldybė turi teikti piniginę socialinę paramą siekdama sudaryti sąlygas gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia, kad apsaugotų asmenis nuo skurdo;

12.2.2. Savivaldybės taryba pagal teisėkūros principus tvirtina piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos aprašą, kuriame nustato pagrindus, kai socialinė parama skiriama kitais PPI (pvz., nustato socialinės pašalpos dydžius) nenumatytais atvejais (skiriama vienkartinė, tikslinė, periodinė, sąlyginė pašalpa ir kita) ir kuriems esant ši parama didinama, mažinama (skiriant piniginę socialinę paramą, įskaitomos visų bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens gaunamos pajamos, tarp jų, ir socialinio pobūdžio pajamos, išskyrus vienkartinės išmokas ir (ar) pašalpas, mokamas iš savivaldybių biudžetų, socialinę paramą, skiriamą kitais šiame įstatyme nenumatytais atvejais ir mokamą iš savivaldybių biudžetų);

12.2.3. pašalinti teisės spragas galima tik teisę kuriančioms institucijoms išleidus atitinkamus teisės aktus. Savivaldybė, papildomai nei buvo nustatyta Apraše, turi teisę itin sudėtingoje materialinėje situacijoje atsidūrusiam asmeniui, išnaudojusiam visas kitų pajamų, nurodytų 2022-01-12 Aprašo 3 punkte, gavimo galimybes ir neatitinkančiam tikslinių, sąlyginių ar periodinių pašalpų skyrimo sąlygų, vieną kartą per 24 mėnesius skirti iki 20 BSI dydžių tikslinę pašalpą išimties tvarka;

12.2.4. Parama būstui išsinuomoti teikiama nuomojant socialinį būstą, Savivaldybės būstas, atsižvelgiant į socialinio būsto poreikį, savivaldybės tarybos ar jos įgaliotos savivaldybės administracijos sprendimu įrašomas į socialinio būsto fondą ir naudojamas teisę į socialinio būsto nuomą turintiems asmenims ir šeimoms aprūpinti būstu;

12.3. Seimo kontrolierių įstatymu (pažymos 7.7 punktą):

12.3.1. Seimo kontrolierė netiria Savivaldybės tarybos (kaip kolegialių institucijų) veiklos;

12.3.2. tyrimas nutraukiamas, jei tyrimo metu išnyksta skundžiamos aplinkybės arba, tarpininkaujant Seimo kontrolieriui, skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia.

13. *Nagrinėjamu atveju:*

13.1. Savivaldybė šio tyrimo metu atsižvelgė į Ministerijos nuomonę dėl Aprašo, Savivaldybė, įvertinusi Aprašo nuostatų taikymą, jų reikalingumą siekiant padėti vilniečiams tikslingu ir sunkiu atveju. Ji patikslino ir pakeitė, Savivaldybės taryba patvirtino naują 2022-01-12 Aprašą (pažymos 5.1 ir 8.2 punktai), nustatė vienkartinių, tikslinių, sąlyginių ir periodinių pašalpų dydžius atsižvelgiant į Savivaldybės finansines galimybes (pažymos 5.9 punktą).

Seimo kontrolierė, pagal SKĮ nustatytą kompetenciją, nevertindama Savivaldybės tarybos veiklos, neatlikdama vertinimų ekonominėje, finansinėje srityse, šio tyrimo metu nevertins naujo 2022-01-12 Aprašo nuostatų;

13.2. atsižvelgusi į tai, kad Pareiškėjui tikslinės pašalpos, dėl kurių jis kreipėsi su prašymais nuo 2021-01-01 iki 2021-12-21, buvo skirtos du kartus bendrąja tvarka ir vieną kartą išimties tvarka, iš viso tris kartus, o Aprašo nuostatos nenumatė galimybes išimties tvarka skirti tikslinę pašalpą daugiau kartų, todėl skirti papildomą paramą Pareiškėjui ketvirtą kartą nebuvo teisinio pagrindo (pažymos 5.7 punktą). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad patvirtinus naują 2022-01-12 Aprašą atsirado papildoma galimybė skirti piniginę paramą išimties tvarka itin sudėtingoje materialinėje situacijoje atsidūrusiam asmeniui (pažymos 8.2 punktą);

13.3. Savivaldybė šio tyrimo metu išsprendė Savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos kainų skirtumo problemą ir su Pareiškėju sudarė socialinio būsto nuomos sutartį (pažymos 5.10 punktą).

14. Apibendrinus pirmiau nurodytas išvadas (šio tyrimo metu Savivaldybė atsižvelgė į Seimo kontrolierės tarpininkavimo rekomendacijas (patvirtino naują 2022-01-12 Aprašą, sudarė su Pareiškėju socialinio būsto nuomos sutartį) ir vadovaujantis SKĮ 22 straipsnio

3 dalimi (tyrimas nutraukiamas, jei tyrimo metu išnyksta skundžiamos aplinkybės arba, tarpininkaujant Seimo kontrolieriui, keliamos problemos išsprendžiamos gera valia) **šis tyrimas nutrauktinas**.

15. **Kartu Seimo kontrolierius atkreipia Ministerijos dėmesį** į tai, kad atsižvelgus į tai, jog:

- valstybės pareiga užtikrinti skurde gyvenančių neįgaliųjų ir jų šeimų galimybę gauti valstybės paramą, skirtą su neįgalumu susijusioms išlaidoms apmokėti, įskaitant pakankamą finansinę paramą (pažymos 6 punktas);

- valstybės socialinė orientacija suponuoja įstatymų leidėjo diskreciją nustatyti tam tikroms socialiai jautriausioms asmenų grupėms, kurioms reikalinga ypatinga socialinė pagalba, taikytinas visuomenės solidarumu grindžiamo bendrojo teisinio reguliavimo išimtis, valstybė turi kurti tokią socialinio aprūpinimo sistemą, kuri padėtų išlaikyti asmens orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas, o prireikus suteiktų asmeniui būtiną socialinę pagalbą, dėl absoliučiai mažo pensijos ar socialinės išmokos dydžio pagal Konvencijos 3 straipsnį gali būti keliamas klausimas dėl žmogaus orumą žeminančio elgesio (pažymos 9 punktas);

- asmenų lygybės įstatymui principas nepaneigia to, kad įstatyme gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu (pažymos 10 punktas);

- neįgaliųjų asmenų, kurie neturi galimybės gauti darbo pajamas, teisinė padėtis skiriasi nuo kitų asmenų (darbingų ir sveikų), –

atsiranda galimybė svarstyti piniginės socialinės paramos diferencijuoto teisinio reguliavimo (PPI) neįgaliųjų asmenų atžvilgiu tikslingumą, kad ši grupė asmenų įgyvendinant Konvenciją būtų apsaugota nuo skurdo.

Atsižvelgus į pirmiau nurodytas aplinkybes Ministerijai teiktina atitinkama Seimo kontrolierės rekomendacija.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

16. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 3 dalimi, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia savo iniciatyva pradėtą tyrimą dėl Vilniaus miesto savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo) nutraukti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

17. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė **Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministrui**, atsižvelgus į pažymos 22 punkte nurodytas aplinkybes, rekomenduoja pateikti motyvuotą nuomonę dėl tikslingumo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme įgyvendinant Konvenciją nustatyti piniginės socialinės paramos teikimo neįgaliems asmenims diferencijuotą teisinį reguliavimą, kad ši grupė asmenų įgyvendinant Konvenciją būtų apsaugota nuo skurdo.

Apie rekomendacijos nagrinėjimo rezultatus prašytume pranešti Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, t. y. ne vėliau kaip per 30 dienų nuo rekomendacijos gavimo dienos.